

Verkfræðingafélag Íslands

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið

Skuggasundi 1

101 Reykjavík

Efni: Umsögn Verkfræðingafélags Íslands um drög að frumvarpi til laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Mál nr. 30/2021.

Umhverfis- og auðlindaráðuneyti leggur fram til umsagnar í samráðsgátt drög að frumvarpi til laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Verkfræðingafélag Íslands (VFÍ) fagnar því að frumvarpið sé komið fram, enda tekur það á fjölmörgum atriðum sem félagið hefur gagnrýnt í sínum málflutningi og fyrri umsögnum um breytingar á lögnum. VFÍ vill þó koma á framfæri eftirfarandi athugasemdum.

VFÍ styður þá meginbreytingu að sameina lög um mat á umhverfisáhrifum framkvæmda og umhverfismat áætlana. Almenn er framsetning betri en í núgildandi lögum og lagatextinn er skýrari og aðgengilegri.

Frumvarpið er til mikilla bóta og tekur á fjölmörgum atriðum sem VFÍ hefur gagnrýnt í sínum málflutningi og fyrri umsögnum um lagasetningu á þessu sviði. Breytingar sem lagðar eru til í frumvarpinu munu einfalda og skýra ferlana án þess að ganga á rétt almennings og hagaðila til að koma sínum sjónarmiðum á framfæri. Ætla má að aðgengi almennings verði auðveldara, bæði með því að minnka flækjustig og þannig auka gagnsæi, en einnig með betra aðgengi að gögnum á einum stað í rafrænni gátt. Breytingarnar fækka skrefum í ferlinu, stytta biðtíma og draga úr töfum og auka möguleika á að vinna matsferlið, skipulagsáætlanir og leyfisveitingar samhliða. Áform um rafræna gátt eru ekki eingöngu fyrir umhverfismatið heldur er ætlunin að hafa á sama stað skipulagsmál og leyfisveitingar, frekar en að byggja upp nokkrar aðskildar rafrænar gáttir. Þetta er mikilvægt til að bæta vinnubrögð, ná fram hagræðingu og minnka tvítekningar.

Breytingar sem geta bætt gæði málsmeðferða.

Helstu breytingar sem VFÍ telur að muni stytta málsmeðferðartíma og bæta gæði málsmeðferðar eru:

- Gerð verði ein matsáætlun í stað tveggja í umhverfismati framkvæmda.
- Lögð verði fram til Skipulagsstofnunar ein matsskýrsla fyrir framkvæmdir, þ.e. ekki er þörf á að leggja fram frummatsskýrslu og síðan matsskýrslu.
- Hægt er að vinna umhverfismat áætlana og framkvæmda samhliða.
- Hægt er að vinna mat á umhverfisáhrifum framkvæmda og leyfisveitingar samhliða.
- Umsagnaraðilar skulu veita umsagnir sínar innan tiltekins frests og getur Skipulagsstofnun lokið afgreiðslu vegna matsskyldufyrirspurnar, matsáætlunar og matsskýrslu byggt á fyrirbyggjandi gögnum ef umsagnir berast ekki innan tímafrests.
- Áform um að setja upp rafræna gátt fyrir umhverfismat, skipulagsmál og leyfisveitingar.

Forsamráð verði ekki viðbótarskref.

Kynnt er til sögunnar forsamráð um ferli framkvæmdar sem framkvæmdaaðili, leyfisveitandi eða Skipulagsstofnun geta haft frumkvæði að. Fyrirmyndin er frá Finnlandi. Tekið er undir það sem segir í greinargerðinni um að forsamráð verði ekki viðbótarskref í gerð umhverfismats, heldur leið til að auka fyrirsjáanleika og skilvirkni. Lagagreining og skýringar í greinargerð eru ekki ítarlegar og gert er ráð fyrir að setja megi nánari ákvæði í reglugerð. Mikilvægt er að forsamráð verði val í stærri og flóknari verkefnum, sérstaklega þar sem margar opinberar stofnanir koma að málum. Forsamráð getur í slíkum tilfellum skýrt strax í upphafi verkaskiptingu milli stofnana, ólíkar áherslur og sýn.

Skýrt þarf að vera hvaða lagaheimildir vettvangurinn hefur og hvernig framkvæmdaraðili skal vinna með athugasemdir og ábendingar sem þar koma fram.

Krafa um endurskoðun umhverfismats verði sveigjanleg.

VFÍ styður ákvæði um endurskoðun umhverfismats, sem opnar á að framkvæmdaaðili eða leyfisveitandi óski eftir áliti Skipulagsstofnunar á því hvort endurskoða þurfi matið ef sérstakar ástæður liggja fyrir því (26. gr. frumvarpsins). Að öðrum kosti sé miðað við tíu ár og þá gefi Skipulagsstofnun álit á hvort endurskoða þurfi matið. Þá getur endurskoðun tekið til tiltekinna þátta umhverfismats þar sem sannarlega hafa orðið breytingar á forsendum, upplýsingum eða öðru, en ekki þurfi sjálfkrafa að endurtaka umhverfismat allra þáttanna. Hér er fundin ágæt leið til að sætta sjónarmið sem uppi hafa verið undanfarin ár um gildistíma umhverfismats og hefur VFÍ ítrekað lagt fram sín sjónarmið um að ekki sé æskilegt að binda endurskoðun við styttri tíma en 10 ár fyrir viðamiklar og flóknar framkvæmdir.

Skýra þarf tímalínu málsmeðferða.

Því er sérstaklega fagnað að umsagnaraðilar hafa tiltekinn frest til að skila umsögnum og Skipulagsstofnun er ekki bundin af því að bíða eftir því að umsagnir skili sér.

Skýra mætti hvernig tímafrestir liggja á tímalínu og hvaða vinna er unnin samhliða. Í 18. gr. um matsskyldufyrirspurn og 19. gr. um matsáætlun er Skipulagsstofnun gefinn sjö vikna frestur frá því að fullnægjandi gögn berast og umsagnaraðilar fá fjögurra vikna frest til að skila umsögnum. Í 21. gr. og 22. gr. um umhverfismatsskýrslu eru gefnar sex vikur til almennrar kynningar, fjórar vikur fyrir umsagnaraðila og Skipulagsstofnun hefur sjö vikur frá því að almennri kynningu lýkur.

Æskilegt væri að setja fram í greinargerð tímalínu sem sýnir hvernig þessum vikum er stillt upp. VFÍ sér þetta þannig að tími sem umsagnaraðilum er gefinn sé innan sjö vikna frests sem Skipulagsstofnun hefur samkvæmt 18. og 19. grein en leggist ekki við þær og verði þá að ellefu vikna málsmeðferð. Á sama hátt verði þær fjórar vikur sem umsagnaraðilar hafa samkvæmt 21. og 22. gr. samhliða almennum kynningartíma.

VFÍ telur að sjö vikna frestur til að afgreiða matsskýrslu eftir að sex vikna kynningartíma lýkur, sé óþarflega langur í flestum tilfellum. Málsmeðferðartími matsskýrslu verður að lágmarki 13 vikur, samkvæmt 22. gr. Verði fjórum vikum sem umsagnaraðilar hafa bætt við verður tíminn alls 17 vikur. Heimild til að víkja frá frestum er í 32. gr. VFÍ leggur til að frestur Skipulagsstofnunar skv. 22. gr. verði styttri og þess í stað verði heimild til að lengja frestinn samtvinnuð við áform um forsamráð til að mæta fyrirsjáanlegri þörf fyrir lengri tíma í flóknari framkvæmdum. Þannig mætti auka fyrirsjáanleika sem og sveigjanleika stjórnvalda til að móta ólíka vinnuferla fyrir minni og stærri framkvæmdir.

Athugasemd við viðauka.

Gerð er athugasemd við lið 6.01 í 1. viðauka. Taldar eru upp tilteknaðar efnaverksmiðjur án stærðartakmarkana eða nánari skýringa á umfangi. Hér hefur fallið út texti í tilskipuninni sem er fyrir framan upptalninguna og útskýrir stærð og umfang starfsemi sem átt er við:

„Integrated chemical installations, i.e. those installations for the manufacture on an industrial scale of substances using chemical conversion processes, in which several units are juxtaposed and are functionally linked to one another and which are:“

VFÍ beinir því til ráðuneytisins að lagfæra þetta. Töluliðir 6.02-6.03 tengjast 6.01 beint, þegar tilskipunin er skoðuð en sú tenging tapast í framsetningu í frumvarpsdrögum. Til upplýsinga er bent á að í leiðbeiningum Evrópusambandsins við tilskipunina og BAT kröfur má sjá að tengingar eru við starfsemi sem fellur undir Industrial Emissions Directive, sem hérlandis er innleitt í lög og reglugerðir um starfsleyfi fyrirtækja sem Umhverfisstofnun gefur út (reglugerð nr. 550/2018).

Aðrar breytingar.

Frumvarpið mætir fjölmörgum athugasemdum sem VFÍ og fleiri hafa gert við lögin og framkvæmd þeirra. Væntingar standa til að með þessu náist meiri sátt um ferlið og bæði tími og fjármunir sparist. Enn standa eftir atriði sem þarf að skoða nánar, til dæmis sú staðreynd að fjöldi kæruleiða er mun meiri hérlandis en í nágrannalöndunum.

Einnig hefur VFÍ bent á að skilja þarf á milli umsagnarhlutverks opinberra aðila annars vegar og þess að vera leyfisveitandi hins vegar. Einnig þarf að skerpa á hlutverki opinberra stofnana, þannig að þær geti ekki bæði verið umsagnaraðilar og ráðgjafar við matið í samkeppni við aðila á frjálsum markaði.

Þá telur VFÍ talsverðan ávinning fólgin í því að setja staðla um gögn sem þarf að afla vegna umhverfismats framkvæmda og umhverfisskýrslu áætlana.

Reykjavík, 23. febrúar 2021.

Stjórn Verkfræðingafélags Íslands.